

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МИТНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА ЗА ОНОВЛЕННЯМ МИТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Мищенко І.В., к.ю.н., доцент

Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена актуальним проблемам правового статусу суб'єктів господарювання, що надають посередницькі послуги в галузі митної справи України в контексті оновлення митного законодавства. Звертається увага на новачі, запроваджені новою редакцією Митного кодексу України, робиться їх авторська оцінка з точки зору доцільності та впливу на ефективність діяльності цих учасників митної справи України.

Ключові слова: правовий статус, посередницька послуга, митний посередник, митна справа.

Мищенко И.В. ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСА СУБЪЕКТОВ ТАМОЖЕННОГО ПОСРЕДНИЧЕСТВА ПО ОБНОВЛЕННОМУ ТАМОЖЕННОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ / Национальный университет «Одесская юридическая академия», Украина
Статья посвящена актуальным проблемам правового статуса субъектов хозяйствования, которые предоставляют посреднические услуги в области таможенного дела Украины в контексте обновления таможенного законодательства. Обращается внимание на новации, предусмотренные новой редакцией Таможенного кодекса Украины, осуществляется авторская оценка с точки зрения целесообразности и влияния на эффективность деятельности этих участников таможенного дела Украины.

Ключевые слова: правовой статус, посредническая услуга, таможенный посредник, таможенное дело.

Mischenko I.V. GENERAL FEATURE ADMINISTRATIVE-LEGAL STATUS SUBJECT CUSTOMS MEDIATION ON UPDATED CUSTOMS LEGISLATION / National university «Odessa law academy», Ukraine

The article is dedicated to some actual problems of enterprises providing intermediary customs services in the context of customs legislation's updating. Attention is focused on the innovations instituted by a new release of Customs Code of Ukraine; an authorial estimation is exercised from the point of view of appropriateness, and influence on activity's efficiency of these subjects.

Key words: legal status, intermediary service, customs intermediary, customs affair.

Митна справа України – одна з найдинамічніших сфер суспільного буття, – вже пройшовши досить тривалий шлях еволюції, на сьогоднішній день все ще продовжує знаходитися в стані реформування, яке зачіпає всі без винятку її складові, у тому числі й сферу посередницьких митних послуг. Цей митно-правовий інститут, зважаючи на свій скромний вік, постійно знаходиться в процесі розвитку та вдосконалення. На кожному етапі простежувалися певні проблеми та труднощі з упровадженням у життя окремих положень законодавства з цих питань, що свідчить про необхідність подальшого пошуку нових форм, моделей, механізмів митного посередництва.

Проблемам митного посередництва в різні роки присвячено чимало наукових робіт таких науковців, як Є.В. Додін, А.В. Мазур, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко, І.І. Світлак, І.О. Федотова та ін. Однак, зважаючи на динамічність митного законодавства, наукові дослідження в цьому напрямку ще тривалий час залишатимуться актуальними та затребуваними.

Затвердження нової редакції Митного кодексу України¹ (далі – новий МК України) без перебільшення стало однією з найважливіших подій у державно-правовому житті нашої держави, що сталися в цьому році. З одного боку, цей крок давно назрівав, адже ще з 2008 року, особливо після вступу України у Світову організацію торгівлі, розпочалися обговорення існуючих на той час законопроектів щодо внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України. З іншого боку, будь-які реформи завжди спочатку дезорганізують діяльність суб'єктів, яких вони стосуються. Не стане винятком і теперішнє реформування митного законодавства, яке вже змусило Уряд та Державну митну службу України в терміновому порядку приводити свої нормативно-правові акти у відповідність з

¹ 3 грудня 2011 року ВР України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законодавчих актів України». Відповідно до Прикінцевих та перехідних положень цього документа він набирає чинності з 1 січня 2012 року. Однак на сьогоднішній день цей Закон ще не підписаний Президентом України.

новим МК України. Усталена за вісім минулих років діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних брокерів, митних перевізників та інших постачальників посередницьких митних послуг та й самих митних органів зазнає неабияких змін, – і, як стверджують автори щойно прийнятого закону, змін на краще. Адже тепер митні правила в нашій державі не поступаються європейським, і це головні мета і здобуток нового МК України.

У контексті оновлення вітчизняного митного законодавства спробуємо проаналізувати зміни в правовому статусі суб'єктів митного посередництва (хоча цей термін і не застосовується новим МК України), спрогнозувати можливі перспективи їхньої діяльності та оцінити їх з точки зору ефективності.

Відразу визначимося, що поняття «митний посередник», чи «суб'єкт митного посередництва», є доктринальними і в законодавстві відсутні. Хоча в такому формулюванні вони цілком передають зміст та сутність діяльності, що здійснюється цими суб'єктами. Новий МК України не винайшов особливої назви для подібних учасників митної справи, які безпосередньо не беруть участі в переміщенні товарів через митний кордон України, а надають при цьому різноманітні посередницькі послуги суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності. Розділ VI цього документа має назву «Здійснення митними органами контролю за окремими видами діяльності підприємств», відтак митними посередниками є підприємства, контроль за діяльністю яких покладено на митні органи. Новий МК України називає такі види підконтрольної їм діяльності:

- 1) митна брокерська діяльність;
- 2) відкриття та експлуатація магазину безмитної торгівлі;
- 3) відкриття та експлуатація митного складу;
- 4) відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу;
- 5) відкриття та експлуатація складу тимчасового зберігання;
- 6) відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу [1].

Відразу кидається в око відсутність діяльності митного перевізника, яка поряд із митно-брокерською діяльністю окремо виділялася МК України 2002 року. Ліквідація цього суб'єкта митного посередництва пов'язана з виключенням його послуг із переліку гарантій забезпечення виконання зобов'язань перед митними органами, що, власне, і складало зміст його діяльності.

Решта видів підприємницької діяльності, підконтрольних митним органам, майже не змінилася. Хоча попередні редакція МК України не виділяла їх окремо, однак містила в різних розділах та главах окремі положення про них.

Зазначені вище підприємства – митні посередники, надаючи різні за змістом послуги, мають багато спільного у своєму правовому статусі. Спільні риси суб'єктів митного посередництва зводяться до наступного.

1. Усі митні посередники є підприємствами-резидентами. Поняття «підприємство» для цілей МК України визначено так само, як і в попередній його редакції. Під ним розуміється будь-яка юридична особа, а також громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи. Визначення поняття «резиденти» вилучено з нової редакції МК України, яка натомість містить бланкетну норму і відсилає до Податкового кодексу України. Відповідно до п.14.1.213 цього документа резидентами є юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітети; фізичні особи, які мають місце проживання в Україні [2]. Таким чином, підприємствами, які надають посередницькі митні послуги, можуть бути юридичні особи, необов'язково ті, що підпадають під загальноприйняте визначення поняття «підприємство», незалежно від організаційно-правової форми, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які створені та функціонують відповідно до законодавства України.

2. Обов'язковою умовою діяльності митних посередників є необхідність отримання дозволів у компетентних органів. Здебільшого такі дозволи видаються митними органами (Держмитслужбою України та митницями), крім магазину безмитної торгівлі, дозвіл на діяльність якого видається Прикордонною службою України спільно з Держмитслужбою України, за умови виконання цими підприємствами визначених законодавством вимог. Окремі вимоги закріплені МК України.

Так, необхідною умовою для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію вантажного митного комплексу є наявність у підприємства дозволів на здійснення митної брокерської діяльності, на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання відкритого типу та на відкриття та експлуатацію митного складу відкритого типу. Необхідною умовою для отримання дозволу на здійснення митної брокерської діяльності є наявність у підприємства договору страхування або фінансової гарантії виконання зобов'язань митного брокера на користь Державного бюджету України. Розмір страхової суми або фінансової гарантії не може бути меншим 300 000 євро. Страхування або фінансова гарантія виконання зобов'язань митного брокера застосовуються виключно для покриття ризиків діяльності митного брокера і не можуть бути використані в інших випадках забезпечення зобов'язань, передбачених МК України [1]. Причому ці вимоги містяться в главі 26 «Загальні положення щодо здійснення митними органами контролю за окремими видами діяльності підприємств», хоча загальними їх навряд чи можна назвати, принаймні загальними для всіх видів діяльності. Вважаємо, що наведені законодавчі положення мають міститися у відповідних главах, присвячених регулюванню відносин за участю конкретних видів підприємств-посередників.

Важливо, що новий МК України закріплює принцип безоплатності та безкоштовності видачі дозволів. Дозвіл має виглядати як витяг з відповідного реєстру, який ведеться Держмитслужбою України, і до якого включається новий суб'єкт-посередник.

Винятком із правила стосовно обов'язкового отримання дозволу на провадження певного виду підконтрольної митним органам діяльності є наявність у підприємства статусу уповноваженого економічного оператора і отримання ним дозволу на спрощення митних процедур (частина 5 статті 80 МК України). Уповноважені економічні оператори – чергове нововведення щойно прийнятої редакції МК України – це підприємства, створені відповідно до законодавства України, які відповідають умовам, встановленим МК України, та мають право користуватися певними спрощеннями. Такі підприємства можуть отримати сертифікати уповноваженого економічного оператора таких видів:

- 1) на спрощення митних процедур;
- 2) щодо надійності і безпеки;
- 3) на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки [1].

Тож, якщо підприємство має сертифікат уповноваженого економічного оператора на спрощення митних процедур, хоча в деяких статтях він чомусь називається не сертифікатом, а дозволом, воно, окрім інших пільг (таких, наприклад, як здійснення митного контролю в першочерговому порядку, розміщення товарів на склад тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу митного органу та інші) має право здійснювати всі види митної посередницької діяльності без отримання відповідного дозволу. Однак як такий статус може гарантувати дотримання підприємством усіх умов, що висуваються до провадження конкретного виду діяльності, залишається під питанням.

3. Митні посередники надають свої послуги на підставі цивільно-правових договорів. Вид цих договорів новим МК України не визначається, на відміну від попередньої редакції, яка встановлювала принаймні два види договорів – підстави діяльності митного брокера та складу тимчасового зберігання. При цьому застосування договірної форми відносин між митними посередниками та споживачами їхніх послуг у жодному разі не виключає й нормативне регулювання. Такий дуалізм регулювання, з одного боку, дозволяє суб'єктам митного права, передусім суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, за бажанням застосовувати ширші можливості для реалізації своїх інтересів у митній справі, урізноманітнити засоби цієї реалізації, а з іншого, – примушує сторони договору діяти й

обирати модель своєї поведінки у встановлених законодавством межах, вихід за які є неприпустимим і тягне за собою певні негативні наслідки – юридичну відповідальність.

4. Надаючи на договірних засадах послуги у сфері митної справи, суб'єкти митного посередництва неминуче вступають у правовідносини з митними органами. Вперше виникають вони вже на етапі отримання дозволу. Надалі взаємовідносини між цими суб'єктами з організаційно-правових трансформуються в контрольні, де контролюючим суб'єктом, безумовно, є митний орган, а підконтрольним – підприємство. Виходячи з назви відповідного розділу МК України «Здійснення митними органами контролю за окремими видами діяльності підприємств», контрольні повноваження митних органів є не лише на етапі допущення цих підприємств до здійснення діяльності, а й протягом усього періоду їх функціонування. Однак методи (форми) такого контролю, обсяг контрольних повноважень новий МК України не встановлює. Законодавчо визначені лише можливі наслідки такого контролю – підстави зупинення дії та анулювання дозволів.

Так, дія дозволу зупиняється на строк до 30 днів у разі:

- 1) невиконання підприємством вимог, встановлених МК України та іншими нормативно-правовими актами – у межах строку, встановленого частиною першою цієї статті, але не більше, ніж до моменту виконання цих вимог;
- 2) закінчення строків дії договорів оренди територій, приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, які використовуються при провадженні посередницької діяльності, якщо такі договори уклалися;
- 3) закінчення строків дії договору страхування або фінансової гарантії, наявність яких у підприємства є необхідною;
- 4) за заявою підприємства, якому надано дозвіл.

Анулювання дозволу відбувається з таких причин:

- 1) у разі неусунення підприємством обставин, які послужили підставами для зупинення дії дозволу, протягом 30 днів, наступних за днем зупинення дії дозволу;
- 2) у разі повторного протягом року виникнення підстав для зупинення дії дозволу, які призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
- 3) за заявою підприємства, якому надано дозвіл;
- 4) у разі припинення підприємства, якому надано дозвіл;
- 5) у разі встановлення факту надання особою під час отримання дозволу недостовірної інформації.
- 6) у разі анулювання іншого дозволу, наявність якого є необхідною [1] (це стосується вантажних митних комплексів, які, як вже зазначалося мають отримати декілька дозволів на всі види діяльності, які провадитимуться цими комплексами).

Такий підхід законодавця до закріплення підстав застосування адміністративно-господарських санкцій на рівні МК України заслуговує схвалення, оскільки виключає різноманітність таких підстав для різних видів діяльності (як це було до цього часу), надає правовий захист та певні гарантії посередникам та унеможливує зловживання, пов'язані зі зміною керівництва Держмитслужби України у формі встановлення додаткових підстав.

5. Основу правового статусу будь-якого суб'єкта, у тому числі й митного посередника, складає система його прав та обов'язків. Розробники нового МК України не послідовно підійшли до встановлення прав і обов'язків кожного з підприємств-посередників. Так, МК України в статті 193 визначає права, обов'язки та відповідальність утримувача магазину безмитної торгівлі. Хоча відповідальність лише задекларована в назві статті, у тексті ж про неї навіть не згадується. Утримувач вантажного митного комплексу знайде в статті 216 цього документа лише перелік своїх обов'язків. Права, обов'язки та

відповідальність решти митних посередників залишилася поза увагою розробників нової редакції кодексу. На наш погляд, підходи до законодавчого регулювання діяльності цих суб'єктів на рівні кодифікованого акту мають бути уніфікованими. Крім того, видається не доцільним обтяжування кодексу детальним закріпленням правового статусу всіх суб'єктів, які в ньому згадуються, зокрема підприємств-посередників. Це можна і слід робити у відповідних положеннях про цих суб'єктів, затверджених в установленому законом порядку. Згідно зі ст.175 нового МК України правила провадження зазначених видів діяльності затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи. Яким чином будуть співвідноситися їх права та обов'язки, закріплені МК України та наказами Держмитслужби України, – дублюватися, конкретизуватися тощо – залишається нез'ясованим.

Залишається сподіватися, що нова і така довгоочікувана редакція МК України вирішить старі наболілі проблеми в правовому регулюванні діяльності суб'єктів митного посередництва і в жодному разі не принесе нових проблем, викликаних можливо неготовністю вітчизняної митної справи й суспільством до радикальних змін. Хоча вже зараз очевидно, що новий головний галузевий нормативно-правовий акт, принаймні в частині, що була розглянута, далекий від досконалості. Однак виправляти помилки ніколи не пізно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законодавчих актів України: Закон України від 03.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=40331
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

УДК 34.001.18

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАУКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Мосьондз С.О., к.ю.н., доцент

Університет сучасних знань

Стаття присвячена висвітленню загального бачення трансформації науки в умовах посилення глобалізаційних процесів на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Ключові слова: наука, трансформація, глобалізація, концептуальні підходи, підстави, цивілізація, розвиток, можливості, ефективність, інтенсивність, інноваційні процеси, імперативний метод, диспозитивний метод, суспільство.

Mosyondz S.A. ТРАНСФОРМАЦИЯ НАУКИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ / Университет современных знаний, Украина

Статья посвящена освещению общего видения трансформации науки в условиях усиления глобализационных процессов на современном этапе развития украинского общества.

Ключевые слова: наука, трансформация, глобализация, концептуальные подходы, основания, цивилизация, развитие, возможности, эффективность, интенсивность, инновационные процессы, императивный метод, диспозитивный метод, общество.

Mosyondz S.A. TRANSFORMATION OF THE SCIENCE IN CONDITION GLOBALIZATION / University of the modern knowledges, Ukraine

The article is sanctified to illumination of general vision of transformation of science in the conditions of strengthening of processes of globalization on the modern stage of development of Ukrainian society.

Key words: science, transformation, globalization, conceptual approaches, basis, civilization, development, possibility, efficiency, intensity, innovative processes, imperative method, non-mandatory method, society.

На сьогодні Україна знаходиться на початку великого шляху до цивілізованої інтеграції у світовий та європейський науковий простір. Доки наша держава не досягне визнаного статусу рівноправного суб'єкта зарубіжної наукової співпраці, доти й залишатиметься країною, що